

Шифр: конкурентоспроможність ПП

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Зміст

Вступ.....	4
1. Теоретичні основи визначення конкурентоспроможності промислових підприємств.....	6
2. Аналіз конкурентоспроможності на світовому, національному та регіональному рівнях на прикладі АТ «Мотор Січ»	11
2.1. Аналіз господарської та фінансової діяльності українського підприємства авіабудівної галузі.....	11
2.2. Конкурентоспроможність продукції АТ «Мотор Січ» на світовому ринку.....	16
2.3. Аналіз конкурентоспроможності на національному та регіональному рівнях.....	18
3. Напрями забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств.....	20
Висновок.....	23
Список використаної літератури	26

Вступ

У сучасних умовах господарювання із жорсткою конкуренцією та поглибленням глобалізації проблема конкурентоспроможності вітчизняних підприємств значно активізується. Країни, регіони та міста потребують чіткої економічної стратегії, яка б стимулювала інновації, інвестиції та підвищувала продуктивність праці. Її успішне втілення залежить від якості та змістовності здійснення моніторингу конкурентних позицій на ринку, дослідження сильних та слабких сторін власної господарської діяльності та іноземних конкурентів, що забезпечують здатність пристосовуватись до ринкових змін. На жаль, стан промислового виробництва в Україні не співвідносний з європейським, що спонукає до пошуку шляхів і факторів, здатних забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку.

В економічній літературі проблеми конкурентоспроможності підприємств промисловості, зокрема авіабудування висвітлені у працях таких вчених, як Т. О. Загорна [1], О. О. Удалих [1], Д.Г. Лук'яненко [2], О.І. Котлярова [3], В.І. Цьома [4]. Усі вищевказані автори, аналізуючи теорію таких класиків, як Ф. Котлер, М. Портер, А. Томпсон, пропонували нові підходи щодо визначення понять потенціалу та конкурентоспроможності, а також розробляли методологію їх розрахунку. Такий інтерес до вивчення конкурентоспроможності підприємств пояснюється перехідним етапом, на якому перебуває вітчизняна економіка.

Одним із стратегічних напрямів економічного розвитку України є авіабудування. Перспективність галузі полягає в наявності безперервного технологічного циклу виробництва, ремонту та сервісного обслуговування авіаційних газотурбінних двигунів для літаків та вертольотів .

Об'єкт дослідження – галузь авіабудування в Україні.

Предметом дослідження є питання конкурентоспроможності промислового підприємства АТ «Мотор Січ».

Запорізьке авіабудівне підприємство «Мотор Січ», змушено діяти в умовах нестабільної економіки та фактичної невизначеності зовнішньополітичного курсу України, що негативно позначається на його фінансово-господарській діяльності. Водночас об'єктивно посилюється вплив таких негативних факторів, як зростання цін на паливно-енергетичні ресурси, запасні вироби та технічні послуги, через що поступово втрачається традиційна для української авіаційної техніки перевага – конкурентоспроможна ціна порівняно із західними аналогами. У сукупності із вимогами що до якості товарів і послуг, низької активності та ефективності інноваційної діяльності, а також відсутності державної підтримки такі тенденції призводять до того, що вітчизняні підприємства авіапромисловості стають усе більш залежними від тих обставин, на які вони не мають впливу.

Мета роботи полягає в оцінці місця українських підприємств на ринку та виокремленні проблемних чинників, які перешкоджають зростанню конкурентоспроможності вітчизняних виробників в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається ряд завдань, головними з яких є:

- визначення ключових засад, на яких має базуватися стратегія розвитку підприємства;
- аналіз показників фінансово-господарської діяльності;
- дослідження місця і ролі авіабудування на міжнародному ринку;
- вивчення сучасного стану промислових підприємств України;
- виявити основні проблеми забезпечення конкурентоспроможності та їх причини.

1. Теоретичні основи визначення конкурентоспроможності промислових підприємств

Проблема конкурентоспроможності набуває важливого значення для підприємств, функціонуючих в умовах глобалізації, доля яких на сучасних світових ринках недостатньо висока.

Конкурентоспроможність – узагальнююча оцінка переваг суб'єкта господарювання в питаннях ресурсного забезпечення, задоволення споживчих потреб і запитів в певний момент часу.

Конкурентоспроможність виступає економічною категорією, яка зумовлює спроможність суб'єкта господарської діяльності впливати на ринкову ситуацію у власних інтересах, вміти ефективно використовувати свій фінансовий, виробничий, науково-технологічний та трудовий потенціал та здатність перевершити конкурентів у заданих умовах.

Для забезпечення економічного розвитку підприємству необхідно запровадити певні заходи щодо підвищення рівня конкурентоспроможності. Саме підвищення конкурентоспроможності є змінним процесом і потребує коригування стратегічного плану підприємства, тобто необхідна розробка стратегій з урахуванням майбутніх наслідків.

Головними завданнями у сфері підвищення конкурентоспроможності є:

- зменшення податкового впливу
- внесення змін до законодавства в галузі підприємницької діяльності,
- розроблення антимонопольного законодавства;
- забезпечення платоспроможного попиту населення;
- державна підтримка новостворених підприємств: створення інформування про використання новітніх технологій, створення і дослідження перспективних ринків збуту;
- фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств щодо створення нових видів товарів і послуг.

Сьогодні важливими сферами підвищення конкурентоспроможності є: виробництво, управління ресурсами (трудовими, інформаційними, фінансовими, майновими, інтелектуальними), впровадження інновацій та нових технологій.

На підвищення конкурентоспроможності підприємства впливає безпосередньо сама ринкова кон'юнктура, завдяки якій виявляється успіх господарської діяльності. До таких особливостей можна віднести: глобалізацію ринку і наявність мережі Інтернет.

Низькій рівень виникає через технологічні або технічні проблеми, не доцільне ціноутворення, неефективне використання ресурсів, відсутності досвіду функціонування в певних умовах ринку. Подолання цих проблем напряду залежить від форми управління господарської діяльності, організаційних факторів.

Нині діяльність підприємств змінюється, стає більш динамічною і різноплановою, але набагато швидше змінюються система менеджменту, монетарна, технологічна, інформаційна. Це призводить до створення нових конкурентних ринків та спонукає підприємства постійно розробляти і застосовувати інноваційні стратегії, щоб зайняти конкурентну перевагу на ринку. Основа конкуренції – завжди йти нарівні з технічним, технологічним, інформаційним прогресом, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства досягається шляхом орієнтації підприємства на споживача, поліпшення якості продукції, впровадження інноваційної політики, більш якісного використання ресурсів, поліпшення умов праці і інших факторів. Людські ресурси – ключовий елемент продуктивності та конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність підприємства оцінюється різними методами, вибір яких залежить від мети дослідження. Існують якісні та кількісні методи. До якісних можна віднести об'єктивні моделі оцінки конкурентних сил (п'ятифакторна модель, ланцюжок цінностей М.Портера), стратегічного аналізу (STEP та SWOT-аналізи). Їх широта застосування в теорії та практиці

управління обумовлена універсальністю, можливістю застосовувати в різних галузях народного господарства. До кількісних відносять методи графічні, експертних оцінок : інтуїції, професіональному баченні (оцінка конкурентної сили компанії за методикою А.Томпсона). Ці методи більш трудомісткі, потребують знання певної інформації, проте приносять точні результати [1]. З нашої точки зору, оцінку конкурентоспроможності підприємства необхідно здійснювати в два етапи: необхідно виявити й оцінити особливості впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, визначити ключові чинники успіху з використанням якісних методів. В свою чергу, якісна оцінка стане поштовхом для подальшої кількісної, більш детальної оцінки.

Аналіз конкурентного середовища організації передбачає вивчення факторів, що впливають на силу конкурентної боротьби. Відповідно до моделі п'яти сил конкуренції М.Портера, частка ринку і рівень прибутку в організації визначаються тим, наскільки ефективно організація протидіє конкурентним силам (Рис 1.1).

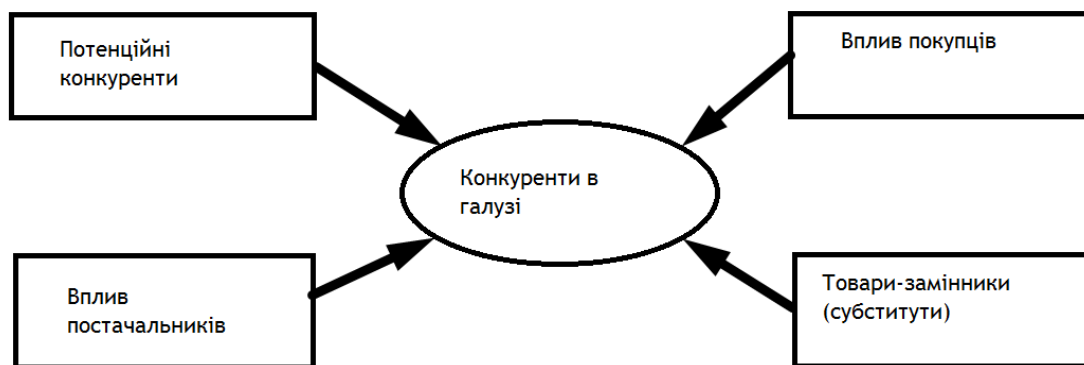

Рис 1.1 - П'ятифакторна модель конкурентних сил за М. Портером
Створення зовнішньої і внутрішньої конкурентоспроможної політики забезпечує її підвищення. До показників внутрішнього середовища відносять :

- система управління;
- організація роботи підприємства;
- поточний стан і можливості ресурсного потенціалу;
- технічне забезпечення.

У цьому середовищі рівень конкурентоспроможності залежить від виробничого та інвестиційного потенціалу. Фактори зовнішнього середовища поділяються на фактори прямого та непрямого впливу (Рис 1.2).

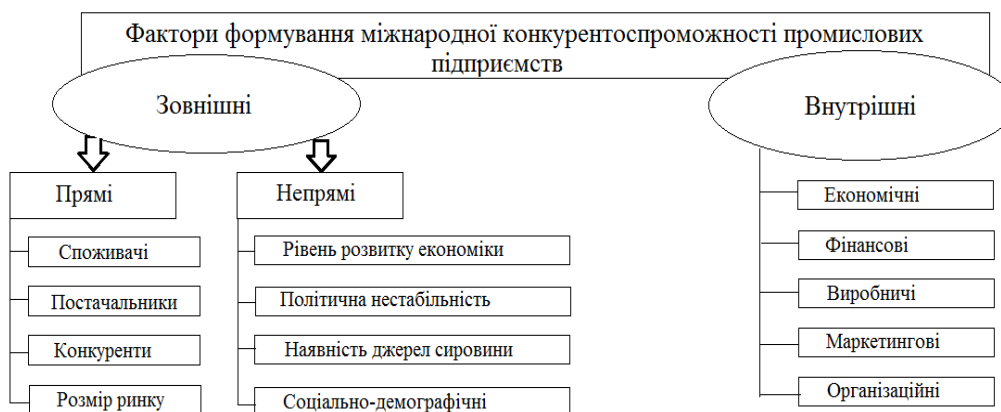

Рис 1.2 - Фактори конкурентоспроможності підприємства

Для того щоб оцінити рівень конкурентоспроможності конкретного підприємства необхідно :

- визначити конкурентів (який охоплюють сегмент ринку, відповідний асортимент, єдиний постачальник, рівність можливостей);
- провести збір інформації про них за критеріями оцінки ефективності діяльності (виробнича потужність, обсяг капіталу, рентабельність, фінансове становище, цінова політика, дослідити асортимент);
- провести обробку інформації, узагальнення результатів [2].

Напрями вирішення проблем конкурентоспроможності:

- налагодження зв'язків із зовнішнім середовищем;
- впровадження нових технологій;
- контроль якості продукції (відповідність міжнародним стандартам, мати сертифікат відповідності);
- впровадження інноваційної політики (створення нових або відсутніх на ринку товарів та послуг);

- розвиток стратегічного маркетингу.

На процес глобалізації ринку істотно впливає розвиток інформаційної мережі. Наявність всесвітньої павутини збільшує переваги підприємства, розширює його можливості, сприяє виходу на світовий ринок, зменшенню витрат, дає змогу якнайшвидше передавати інформацію.

Таким чином, пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства варто вести одночасно за кількома спектрами його діяльності, де позиції найбільш сильні або можуть стати такими при виборі правильного стратегічного курсу.

Дослідивши теоретико-методологічні підходи до визначення сутності поняття «конкурентоспроможність підприємств», пропонуємо в подальшому розглядати як узагальнюючу оцінку переваг суб'єкта господарювання в питаннях ресурсного забезпечення, задоволення споживчих потреб і запитів в певний момент часу.

2. Аналіз конкурентоспроможності на світовому, національному та регіональному рівнях

2.1. Аналіз господарської та фінансової діяльності українського підприємства авіабудівної галузі

Авіаційна промисловість відіграє важливу роль в економіці України. Завдяки тісному зв'язку з іншими галузями, що забезпечують її розвиток як однієї з найбільш наукоємних та інноваційних галузей економіки, авіапромисловість здатна зробити значний вплив на темпи переходу країни на інноваційні рейки розвитку. Крім того, авіаційна промисловість впливає на формування машинобудівного комплексу країни, роблячи внесок у розвиток інтелектуального, науково-технічного потенціалу України. Прогнозоване зростання попиту на авіаційну техніку як в Україні, так і на світовому ринку сприяє розкриттю потенціалу авіаційної промисловості [4].

Одним з провідних вітчизняних підприємств ринку авіабудування – є акціонерне товариство (АТ) «Мотор Січ», основним видом діяльності якого є авіаційна промисловість, виробництво електротехнічних машин, обладнання, апаратури та продукції виробничого призначення; ремонт цивільних літаків, вертольотів, їх обладнання та авіаційних двигунів. АТ – одне з декількох у світі підприємств та єдине підприємство в Україні, що має закінчений цикл виробництва двигунів, а також забезпечує весь цикл ремонту, випробування та обслуговування двигунів [5, с. 125]. На «Мотор Січ» у 2011 р. темп росту обсягів виробництва склав 114,5%; частка експорту в доході від реалізованої продукції – 93,2%; рентабельність продаж – 23,2%. Як було зазначено вище, експортний потенціал – це сукупність природних, виробничих, науково-технічних, трудових та фінансових ресурсів підприємства, що використовуються або можуть бути використані для розвитку його зовнішньоекономічних зв'язків. На експортний потенціал «Мотор Січ» впливають визначені ресурси, одним з яких – є сукупність його матеріальних

та нематеріальних активів. Визначимо основні напрямки розширення експортного потенціалу ПАТ «Мотор Січ» на основі їх аналізу.

Система якості АТ "МОТОР СІЧ" сертифікована на відповідність вимогам міжнародного стандарту 180 9001:2008 відносно виробництва, ремонту та технічного обслуговування авіадвигунів, газотурбінних приводів і проектування газотурбінних електростанцій. Основною продукцією, що забезпечила АТ "МОТОР СІЧ" більше 10% доходів за 2016 рік, є авіаційні двигуни різних типів і модифікацій. Питома вага авіатехніки в реалізованій продукції – 53%, а продукція загально технічного призначення - 4,8%, більш наглядно результати наведені на рис.3.

Рис 2.1 Структура реалізованої продукції за 2016р., %

Дохід від реалізації продукції, робіт та послуг -10млрд 379млн..грн. Питома вага авіатехніки та вертольотної техніки в реалізованій продукції - 95,2%. Частка експорту в доході від реалізованої продукції - 91,0%.

В даний час АТ "МОТОР СІЧ" проводить такі роботи в серійному виробництві - вдосконалення і поліпшення споживчих якостей таких двигунів як Д-18Т і його модифікацій, двигунів АІ9-3Б, ТВ3-117ВМА-СБМ1, Д-36 всіх серій, сімейства ТВ3-117В , Д-436Т1, Д -436ТІ, Д-436-148, АІ-450-МС, ТВ3-117ВМА-СБМ1В, ТВ3-117ВМА-СБМ1В 4, 4Е серій, АІ-222-25.

Для проведення оцінки конкурентоспроможності продукції компанії «Мотор Січ» спочатку необхідно ідентифікувати показники фінансової діяльності. Статутний фонд підприємства ВАТ "Мотор-Січ" становить

280528650 гривень, сформований за рахунок його майна відповідно до чинного законодавства. Статутний фонд розділений на 2077990 простих іменних акцій номінальною вартістю 135 гривень кожна. Акції ПАТ «Мотор-Січ» – це випущені цим підприємством цінні папери необмеженого терміну, що свідчать про внесення конкретного паю в статутний фонд ВАТ «Мотор-Січ» [6].

Для більш точної оцінки фактичного фінансового стану та господарської діяльності підприємства проаналізуємо динаміку основних груп показників діяльності АТ «Мотор Січ» за період 2015-2017 рр. (9 місяців).

Аналіз структури і динаміки активів і пасивів за 2015-2017 рр. проводився на підставі даних бухгалтерського балансу, представлених на офіційному сайті ПАТ «Мотор Січ» [7].

Протягом 2015-2017 рр. спостерігається ріст активів, що свідчить про розширення діяльності підприємства. В 2017 р. темпи зростання активів були нижче, ніж у попередньому періоді (Рис. 2. 1). Так за 2017 р. активи компанії збільшилися на 2655368 тис. грн. (+ 10,49%), а за 2016 рік. – на 685777 тис. грн. (+ 3,49%).

Збільшення активів у 2017 році відбулося переважно за рахунок росту необоротних активів на 1369274 тис. грн. (+ 21,93%). Оборотні активи зросли на 1285891 тис. грн. (+ 6,74%). В 2016 р. активи збільшилися в основному за рахунок зростання оборотних активів на 5236217 тис. грн. (+ 37,83%). Необоротні активи збільшилися на 454622 тис. грн. (+ 7,85%).

У структурі активів в 2015-2017 рр. (рис.2.2) основна питома вага припадала на оборотні активи, що свідчить про формування досить мобільної структури активів і сприяє прискоренню оборотності активів підприємства. Частка оборотних активів в 2016 р. зросла на 5%, а в 2017 – знизилась на 2% і склала 73%.

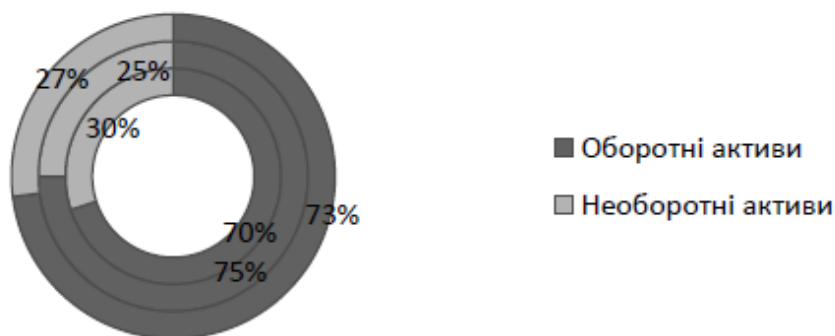

Рис 2.2 – Структура активів 2015-2017 рр. (%)

У структурі пасивів протягом 2015-2017 рр. спостерігалось у 2016 р. річне зростання частки зобов'язань підприємства і зниження питомої ваги власного капіталу, в 2017 році обернена ситуація – зростання питомої ваги власного капіталу і зниження частки зобов'язань підприємства (рис.2.3).

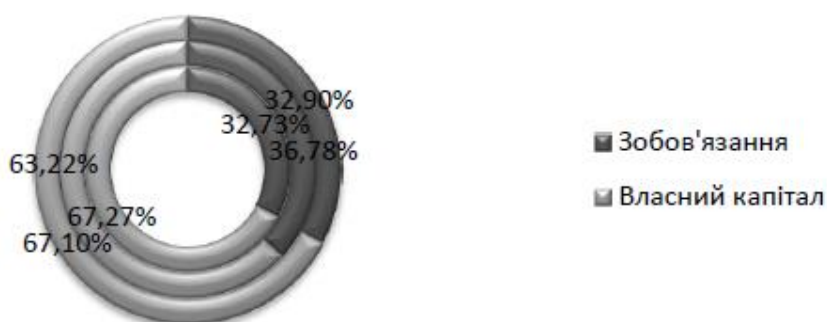

Рис 2.3 – Структура пасивів в 2015-2017 рр.(%)

Основні засоби - враховані на балансі підприємства станом на 01.01.2016 року в сумі 8 686 955 тис. грн., станом на 31.12.2016 року в сумі 10 314 752 тис. грн. Надійшло ОЗ за 12 місяців 2016 року на суму 1 273 417 тис. грн., вибуло за 12 місяців - 50 824 тис. грн., та здійснено дооцінку основних засобів за 2016 рік на суму 405 204 тис. грн. Чиста балансова вартість ОЗ на 01.01.2016 р. становила 5 733 581 тис. грн., чиста балансова вартість ОЗ на 31.12.2016 року становить 6 443 786 тис. грн. Первісна (переоцінена) вартість цілком амортизованих основних засобів які продовжують використовуватися 815 193 тис грн. [7]. Стан основних фондів АТ «Мотор Січ» характеризується за допомогою таких показників: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт придатності; коефіцієнт

оновлення; коефіцієнт вибуття основних засобів. Коефіцієнт зносу ($K_{\text{знос}}$) характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва. $K_{\text{знос}} 2015\text{р} = 53\%$; $K_{\text{знос}} 2016\text{р} = 45\%$. Таким чином, спостерігається позитивна динаміка оновлення основних засобів на ПАТ «Мотор Січ» (збільшення у порівнянні з попереднім роком склало 8%). Наступним важливим показником ефективності використання основних фондів – є коефіцієнт оновлення ($K_{\text{онов}}$), який показує, що частка введених основних фондів у загальній їхній вартості на кінець 2016 р. займала 25% (табл. 1).

Табл 1- Коефіцієнти по використанню ОЗ за 2016 рік

Коеф.зносу	Коеф оновлення	Коеф.використ	
0,273	0,069	0,996	будівлі та споруди
0,389	0,154	0,991	машини та обладнання
0,357	0,289	0,981	транспортні засоби
0,3	0,179	0,98	інші оз

Для аналізу сучасного стану експортного потенціалу розрахуємо ефективність використання основних засобів на ПАТ «Мотор Січ», а саме: фондівіддачу; фондоємність; фондоозброєність. Фондовіддача показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі фонди, тобто ефективність цього вкладення коштів. Розрахунок відображає, що 1 грн., вкладена в основні фонди, принесла заводу 0,98 грн. Цей показник має позитивну динаміку, оскільки в 2014 р. склав 1,96 грн., (збільшення на 0,02 грн.). Можна зробити висновок, що керівництво ПАТ ефективно використовує основні засоби. Фондомісткість – економічний показник, зворотній фондівіддачі. Відображає, скільки потрібно вкласти коштів в основні фонди, щоб отримати 1 грн. виручки. Якщо фондівіддача повинна мати тенденцію до збільшення, то фондомісткість – до зниження. Дана тенденція існує на підприємстві (2015 р. – 2016 р). Поряд з показником фондівіддачі на поліпшення використання основних фондів впливає такий показник, як фондоозброєність. Цей показник визначається як відношення

вартості основних фондів до чисельності працюючих. Фондоозброєність показує, скільки припадає основних фондів у вартісному вираженні на одного працюючого.

Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Мотор Січ» свідчить, що існує ряд проблем на сьогодні, основним з яких є зростаюча частка короткострокових зобов'язань у структурі позикових коштів, так і зовнішні - щорічне підвищення цін на ресурси. В цілому, підприємство є платоспроможним, прибутковим, з достатньо стабільним фінансовим становищем.

2.2. Конкурентоспроможність продукції АТ «Мотор Січ» на світовому ринку

Основним джерелом надходження коштів традиційно є виконання експортних контрактів з авіаційної та наземної техніки. Підприємство постачає нові авіаційні двигуни, газотурбінні приводи, електростанції та іншу продукцію промислового призначення, запасні частини, ремонтно-монтажний інструмент, товари народного споживання, виконує капітальний і середній ремонт, післяпродажне обслуговування авіаційної та наземної техніки, надає послуги в експлуатації. Ринки збуту продукції АТ «МОТОР СІЧ» умовно поділяються за регіональною ознакою: далеке зарубіжжя, країни СНД і України. Довгостроковими контрактами підкріплено співробітництво з перспективними партнерами з Словаччини, Чехії, Іспанії, Португалії, Польщі, В'єтнаму, Перу, Колумбії, Канади, Мексики та інших країн далекого зарубіжжя. АТ «МОТОР СІЧ» має широку мережу представництв по всьому світу: в Індії, Китаї, Алжирі, ОАЕ, Бангладеш, США, Перу і Бразилії. Згідно з щорічними фінансовими звітами у 2014 році питома вага авіатехніки та ремонту авіаційних двигунів у реалізованій продукції становила 92,4%, а частка експорту в реалізованій продукції становила 93,8%. Динаміку змін питомої ваги експорту в реалізованій

продукції за 2014-2017 роки наведено на рис.4. Слід зазначити, що у 2015 році порівняно з 2014 роком питома вага експорту збільшилася на 0,7%. Якщо порівняти показники, маємо стійку тенденцію до збільшення питомої ваги експорту продукції. Це означає, що внутрішній ринок авіаційних двигунів через брак фінансування є неприбутковим, проте підприємство зміцнює свої позиції на закордонних ринках.

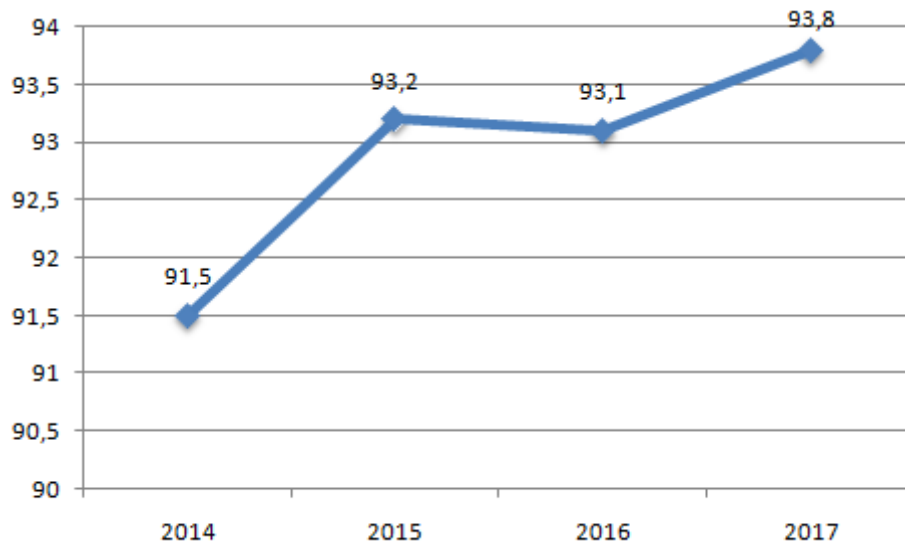

Рис 2.4- Динаміка експорту в реалізованій продукції за 2014-2017 р.р.

В умовах світової конкурентної боротьби на ринку авіадвигунобудування АТ «Мотор Січ» доводиться стикатися з такими гігантами авіаційної галузі, як «General Electric» (США), «Pratt & Whitney» (Канада), «Snecma / Turbomeca» (Франція), «BMW Rolls- Royce» (Німеччина / Англія), які отримують державну фінансову та правову підтримку, як в науково-дослідних цілях, так і в просуванні на ринку нової продукції. Фактично провідні виробники авіадвигунів використовують бізнес-модель, засновану на поділі праці, а також прибутку і ризику між компаніями. Виробники продовжують розробляти і пропонувати покупцям власні моделі моторів, але все більше двигунів поставляється в кооперації [3]. Незважаючи на високо конкурентну боротьбу в авіабудівній галузі АТ «Мотор Січ» продовжує налагоджувати постачання своїх двигунів в Польщу та Австрію. А саме, – підприємство зацікавлене у використанні своїх двигунів «МС-500В» на польських вертольотах. Також на початку 2016 року, з

австрійською компанією «Diamond Aircraft» – великим виробником легких літаків, був укладений довгостроковий договір, який передбачає поставку для літака «DA50-JP7» турбогвинтового двигуна «AI-450C», розробленого держпідприємством «Івченко-Прогрес» і виготовленого на «Мотор Січі».

В Україні останнім часом практично відсутня державна підтримка проектів по створенню нової авіаційної техніки та впровадженню сучасних технологій. Всі інноваційні роботи - розробку і впровадження у виробництво нових перспективних видів авіаційних двигунів, впровадження нових технологій, модернізацію виробництва - АТ «МОТОР СІЧ» виконує за рахунок власних коштів і банківських кредитів. Для утримання своїх позицій на світових ринках в умовах жорсткої конкуренції підприємству особливо необхідна державна фінансова підтримка.

Якість і надійність продукції, що випускається підприємством, підтверджується її успішною експлуатацією більш ніж в 100 країнах світу. На світовому ринку АТ «МОТОР СІЧ» зарекомендувало себе підприємством, що випускає продукцію з високими технічними характеристиками на сертифікованій виробничій базі. Виробництво і ремонт авіадвигунів сертифіковані Авіаційним Регістром Міждержавного Авіаційного Комітету (МАК) і Державним департаментом авіаційного транспорту України. Поряд з високоякісним ремонтом в заводських умовах, фахівцями підприємства відпрацьовані технології відновлення двигунів середнім ремонтом в умовах експлуатації з забезпеченням високої якості виконуваних робіт. Розвинена і налагоджена система технічного супроводу двигунів дозволяє надавати конкурентоспроможні послуги практично в будь-якій точці земної кулі і на протязі всього терміну експлуатації.

2.3. Аналіз конкурентоспроможності на національному та регіональному рівнях

Основними постачальниками сировини та комплектуючих АТ «МОТОР СІЧ» є в основному підприємства України з якими налагоджено довгострокові зв'язки. Серед них: ТОВ «ТД Запоріжсталь», м.Запоріжжя, ВАТ «АЗОЦМ», м.Артемівськ, ПМП «Фірма «Демаркет БХХ», м. Запоріжжя, ВАТ «Волчанский агрегатний завод» м. Волчанск, ВАТ «ДАЗ», м. Дніпропетровськ, ТОВ «Полюс-Н», м.Харків, ТОВ НПП «Теплоспай», м.Суми, ТОВ ПКП ГК «Мотор», м. Запоріжжя, «ЕПК Україна», м. Запоріжжя, АТЗТ «Електропромислова компанія» м. Дніпропетровськ, ДП «ОАЗ», м. Одеса, ЗАТ «Корпорація ФЕД», м. Харків, СНПП «Юпітер», м. Запоріжжя, ДП «Ра ПІД» ВАТ «ЧеЗаРа», м.Чернігів, ТОВ «Електротехснаб», м. Запоріжжя, ТОВ «Юкун», м.Запоріжжя, ТОВ «ТД Реагент», м. Дніпропетровськ, НПК «Металлург», м.Дніпропетровськ, ТОВ «Днепропетровский завод спецтруб», ТД

В Україні для потреб Міністерства оборони підприємство постачало і ремонтувало авіадвигуни сімейства ТВЗ-117 і вертольоти, а також виконувало ремонт авіадвигунів різних типів і модифікацій, техніки наземного застосування для інших замовників. Найбільш великими українськими споживачами в 2016 році були МО України, ДП «КАЗ» Авіакон »(м.Конотоп), ДП« АНТОНОВ »(м.Київ), ДП« Укрспецекспорт ».

З огляду на високі темпи інфляції, подорожчання сировини та комплектуючих виробів, а також відсутність дієвого механізму лізингу, такі обставини в кінцевому підсумку призводять до підвищення собівартості продукції, а це означає поступову втрату традиційної для української АТ переваги – конкурентоспроможної ціни.

3. Напрями забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств

Виконуючи серйозну роботу над авіаційними програмами, підприємство йде по шляху диверсифікації виробництва, досліджуючи нові можливості і ринки, потенційно здатні забезпечити підприємство стійкими замовленнями в майбутньому. Сьогодні АТ «МОТОР СІЧ» пропонує на світовому і вітчизняному ринках промислові газотурбінні приводи різної потужності, пересувні і блочно-транспортабельні електростанції та іншу техніку наземного застосування. Для підвищення конкурентоспроможності продукції наземного застосування АТ «МОТОР СІЧ» повинен розширювати діапазону потужностей газотурбінних приводів і електростанцій, підвищенням ефективності газотурбінних електростанцій (поставка в складі когенераційних установок, підвищення ККД, поліпшення екологічних характеристик і ресурсних показників і т.д.). Як відомо, стратегія розвитку підприємства має передбачати забезпечення конкурентних переваг у довгостроковому періоді.

У маркетинговій сфері - це пошук нових ринків збуту та застосування стратегії широкого проникнення. Відомо, що в авіаційній промисловості ділові контакти між підприємствами визначаються переважно рівнем міждержавних відносин. Після розпаду СРСР українська авіаційна промисловість, яка була на той час складовою частиною радянського оборонно-промислового комплексу, стала самостійним гравцем на світовому ринку АТ. Така обставина призвела до того, що українські авіаційні підприємства на ринках азійських і африканських країн стали конкурувати з російськими підприємствами, які виробляють однотипну продукцію. На міждержавному рівні ці країни більше зорієнтовані на співробітництво з Росією, отже, загострення конкуренції стає очевидним фактом. Стратегія широкого проникнення, яка передбачає встановлення низької ціни та високі витрати на збут, дає можливість отримати переваги над тими конкурентами,

які вже наявні на ринку, а також закріпитися в довгостроковій перспективі. Така стратегія є обґрунтованою з огляду на велику місткість ринку, неможливість застосування політики високих цін, а також стрімке зростання конкуренції. Особливу увагу слід звернути на ринки країн Латинської Америки, які мають великий, але невикористаний потенціал.

У сфері виробництва необхідно вжити таких заходів:

- зменшення залежності від російських комплектуючих виробів;
- техніко-технологічне оновлення основних фондів підприємства;
- стабілізація рівня собівартості продукції;
- диверсифікація виробництва;
- всебічне забезпечення послуг післяпродажного обслуговування

[8].

Визначено, що на сьогодні головною проблемою виробництва на АТ «Мотор-Січ» є зростання цін на ресурси, в тому числі на енергетичні, а також залежність від російських комплектуючих виробів. Організація виробництва комплектуючих виробів і запровадження ресурсозберігаючих технологій шляхом перерозподілу коштів що створить умови, за яких вирішення вищевказаних проблем стане можливим у практичній площині.

Крім того, позитивний результат може забезпечити організація виробництва АТ за ліцензією у зарубіжних країнах.

У сфері фінансів та інвестиційної діяльності першочерговими завданнями мають стати забезпечення фінансової стійкості, досягти якої можна лише шляхом стабілізації частки поточних зобов'язань у структурі обігових коштів підприємства. Для потенційних акціонерів позитивним зрушенням має стати збільшення дохідності акцій. Вирішенню цього завдання може сприяти збільшення частки реінвестованих коштів у виробництво.

Водночас досвід зарубіжних країн показує, що лише за умови об'єднання державних і корпоративних зусиль можна досягти результату,

який забезпечить галузі та країні в цілому місце у групі провідних виробників наукоємної продукції.

Виконавши глибокий аналіз конкурентоспроможності продукції підприємства АТ «Мотор Січ» пропонуємо в подальшому підприємству :

- зменшити матеріаломісткість за рахунок використання інноваційних моторів обробки деталей з врахуванням твердості металу і допустимих параметрів для різання, ковки, пресування, фрезерування;

- зменшити енергомісткості та трудомісткості за рахунок використання станків з ЧПУ і лазерної термообробки;

- зменшити фондомісткості за рахунок використання зон обслуговування, що забезпечить зростання показників трудомісткості праці;

- удосконалити корпоративну стратегію управління підприємством для забезпечення ефективної діяльності;

- збільшити питому вагу продукції, що користується підвищеним попитом.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні існуючих і розробці нових практичних положень щодо шляхів розвитку вітчизняних авіабудівних підприємств в умовах мінливого зовнішнього середовища, що набуває особливої актуальності з огляду на вступ України до СОТ, який вже відбувся.

Висновки

Отже, Україна сьогодні є однією з найменш конкурентоздатних країн, тому стає очевидним, що проблема підвищення конкурентоспроможності як вітчизняних товарів і послуг, так і економіки в цілому, сьогодні виходить на перший план. Проблеми підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських промислових підприємств насамперед торкаються двох аспектів – це, по-перше, наявних ресурсів, інвестиційного потенціалу та їх ефективного використання, і подруге, ефективної системи державного регулювання інвестиційними потоками. Україна має не дуже високий ресурсний і досить низький рівень інвестиційного потенціалу. Рішення цих проблем потребує удосконалення форм державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності і розробки відповідного методичного інструментарію оцінки ефективності організаційно-економічних заходів державного регулювання цієї діяльності в промисловості. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств доцільно розглядати у якості фактору подолання кризових явищ в країні з огляду на те, що зростання конкурентоспроможності підприємств країни створює базу для поширення їх присутності на іноземних ринках та зростання економічної віддачі від неї (збільшенні надходжень у державний бюджет країни, формуванні ресурсної бази оновлення та розвитку виробничих потужностей підприємств, забезпеченні зайнятості населення на промисловому виробництві).

Досліджена в даній статті проблематика конкурентоспроможності авіабудівного підприємства має як свою специфіку, що визначається тим, що авіабудування є одним з основних експортоорієнтованих промислових комплексів країни та джерелом активного надходження валюти. Відкрите акціонерне товариство «Мотор Січ» — одне з найбільших у світі і єдине в Україні підприємство по розробці, виробництву, іспиту, супроводу в експлуатації і ремонту авіаційних двигунів для літаків і вертольотів, а також

промислових газотурбінних установок на їхній базі. У складі АТ «Мотор Січ» 8 спеціалізованих машинобудівних заводів, розташованих на території України. Сьогодні підприємство впевнено займає гідне місце у світовому співтоваристві авіабудівельних фірм.

За умов економічної нестабільності промислові підприємства майже не мають можливості щодо розвитку на внутрішніх ринках, проте, здатні певною мірою це компенсувати за рахунок розвитку експортної діяльності, для чого визначальним є досягнення міжнародної конкурентоспроможності цих підприємств та їх продукції. Дослідження передумов формування та підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств України показало важливість у процесі підвищення міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств орієнтації на розвиток позитивного впливу факторів, що стимулюють процеси розвитку, зокрема, в роботі визначено пріоритети розвитку як стосовно конкретного досліджуваного промислового авіабудівного підприємства, так і в цілому. Визначено, що промислове підприємство для об'єктивної оцінки та управління конкурентоспроможністю, повинне використовувати ті ж критерії, якими оперує споживач: промислова продукція повинна відповідати нормам, мати технічні параметри задля збільшення попиту серед споживачів.

Високі бар'єри входу на західний ринок змушують підприємство прийняти вимоги світової спільноти. АТ «Мотор Січ» має звернути увагу на розвиток інноваційного сектору, що значно допоможе при скороченні витрат, удосконалення процесу виробництва, залучення нових покупців, а також збільшення частки ринку.

Одним із перспективних напрямків розвитку підприємства є співпраця з іноземними партнерами. Україні необхідно в найближчі роки мати на меті інтегрування зі світовими авіабудівними підприємствами світу для обміну досвідом, розробками, технологією, завдяки чому з'явиться можливість залучити в країну нових іноземних інвесторів, нових покупців авіаційної техніки.

Втілення запропонованих напрямків підвищення рівня конкурентоспроможності в діяльність АТ «Мотор Січ» забезпечить збільшення випуску продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, освоєння економічно ефективних високотехнологічних виробництв і модернізацію виробничої бази, що безпосередньо впливатиме на розвиток потенціалу підприємства загалом.

Список використаної літератури

1. І.З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих .Управління потенціалом підприємства. К. : Центр навчальної літератури, 2006 , 362 с.
2. Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2006, 592 с.
3. Антоненко К.В., Котлярова О.І. Інноваційна активність як фактор формування конкурентних переваг вітчизняним компаній на світовому ринку *Економіка* : [збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди]. 2013, с. 70–77.
4. Миронюк Т.І., Цьома В.І. Сучасні проблеми та методи оцінки конкурентоспроможності. *Економіка харчової промисловості*. 2014, № 1(21), с. 35–37
5. Державна служба статистики України – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 9.12.2018).
6. Річний звіт 2016 «Мотор Січ» - URL: <http://www.motorsich.com/rus/profile/>
7. Звіт емітента Публічне акціонерне товариство «Мотор Січ». «Звіт про фінансовий результат». *Державна комісія з цінних паперів*. – URL: http://escrip.nssmc.gov.ua/rpt1522_sect51.aspx
8. Дикань Н.В. Менеджмент: навч. посібник . Київ: Знання, 2008, 389 с.
9. Гарачук, Ю.О. Підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок управління конкурентоспроможністю. *Актуальні проблеми економіки*. 2008, № 2, с. 60-66.
10. Шульгіна Л. М. “Проблеми управління інноваційним розвитком” *Маркетинг і менеджмент інновацій*., 2003. , № 3. , С. 79 – 84.

11. О. Томашевський, Г. Сніжної, В. Туліс. “Вплив сертифікації на конкурентоспроможність продукції авіаційного підприємства”, *Вісник двигонобудування*. Запоріжжя, 2014., 250 с.

12. Прейгер, Д. “Стан і проблеми розвитку авіаційної галузі України” *Економіка України*, 2009, N 6, С. 4-21.

13. Дмитренко Е.Д. “Основні напрями розвитку авіаційної промисловості України”, *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*, 2010, № 25, С. 1–6.